

گزارش همایش سالانه انجمن ادبیات تطبیقی امریکا (۶ تا ۹ ژوئیه ۲۰۱۷، اوترخت، هلند)

آدینه خجسته پور (دانشجوی دکتری ادبیات انگلیسی دانشگاه شیراز)^۱

امروزه ادبیات تطبیقی در دنیا همچون رشته علمی مستقلی شناخته شده است. در فضای آکادمیایی جهان، هر «سه شرط اساسی (گروه دانشگاهی مستقل، انجمن علمی، و نشریه تخصصی)، که معرف و پشتوانه دوام و گسترش و پیشرفت هر رشته‌ای است» (انوشیروانی ۱۱) فراهم است. از فعالیت‌های مهمی که انجمن‌های علمی و نهادهای دانشگاهی در گسترش این رشته انجام داده‌اند، برگزاری همایش‌هایی وسیع و متمرکز برای تبادل افکار پژوهشگران این رشته است که همایش سالانه انجمن ادبیات تطبیقی امریکا^۲ یکی از مهم‌ترین آن‌هاست. آن‌چه در پی می‌آید، شرح یافته‌ها و آموخته‌های نگارنده از حضور در این همایش در تیر ماه ۱۳۹۶ است.^۳

سال‌ها پیش، در یکی از همایش‌های سالانه انجمن ادبیات تطبیقی امریکا، استادی هلندی از دبیر وقت همایش، دیوید دمراش^۴، پرسید که آیا امکان دارد روزی این همایش را بیرون از امریکا برگزار کنند. دمراش با لبخندی پاسخ داد: «چرا که نه؟!». و امسال برای نخستین بار این اتفاق رخ داد: همایش سالانه انجمن ادبیات تطبیقی کیلومترها دورتر از ایالات متحده و آن سوی اقیانوس اطلس، در کشور هلند و در دانشگاه اوترخت برگزار شد، حرکتی فرخنده که می‌تواند گامی مثبت برای نزدیکی پژوهشگران سراسر دنیا و تبیین ماهیت فراملی این رشته باشد.

انجمن ادبیات تطبیقی امریکا که در سال ۱۹۶۰ تأسیس شد، یکی از مهم‌ترین انجمن‌ها در رشته ادبیات تطبیقی است. متخصصان و پژوهشگران از سراسر دنیا، فارغ

1. Email: adinekhjostehpour@yahoo.com

2. American Comparative Literature Association (ACLA)

۳. با تشکر از همکاری جیکوب بلیکسلی، امیر خادم، لیلیا رحیمی بهمنی، یوهانا سلمان، اصغر سیدغراب، سعیده شهنه‌پور، حنین عمری، سومی کیم، بهنام میرزابازاده فومشی و کندیس میکسون.

۴. David Damrosch نظریه‌پرداز ادبیات جهان و رئیس گروه ادبیات تطبیقی دانشگاه هاروارد

از ملیت، زبان، یا وابستگی دانشگاهی، به شرط علاقه و پژوهش در حوزه‌های مرتبط با ادبیات ملل و فرهنگ‌های گوناگون و همچنین حوزه‌های بینارشته‌ای می‌توانند عضو انجمن شوند. ماهیت فرازبانی، فراملی و بینارشته‌ای ادبیات تطبیقی مهم‌ترین اصلی است که اعضای انجمن را از کشورها و رشته‌های گوناگون گرد هم می‌آورد. این انجمن در حال حاضر سه هزار عضو دارد. رئیس فعلی انجمن، امیلی اپتر^۱، استاد ادبیات تطبیقی دانشگاه نیویورک و نویسنده کتاب‌هایی چون *در مخالفت با ادبیات جهان: درباره سیاست ترجمه‌ناپذیری*^۲ (۲۰۱۳)، و *قلمرو ترجمه: ادبیات تطبیقی (از نگاهی تازه)*^۳ (۲۰۰۶)، و نایب رئیس انجمن، دیوید پالمبولو^۴ استاد ادبیات تطبیقی دانشگاه استنفورد و نویسنده کتاب *آسیایی/آمریکایی: گذر تاریخی از مرزبندی نژادی*^۵ (۱۹۹۹) هستند. انجمن از سه نشریه مهم در این حوزه با عنوانهای *ادبیات تطبیقی* (انتشارات دانشگاه دوک)، *مطالعات ادبیات تطبیقی* (انتشارات دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا) و *سیمپلوک* (انتشارات دانشگاه نبراسکا) حمایت مالی می‌کند و انجمن خود عضو سازمان‌هایی همچون شورای انجمن‌های علمی ایالات متحده، انجمن دپارتمان‌ها و برنامه‌های ادبیات تطبیقی، و انجمن بین‌المللی ادبیات تطبیقی است.^۶

از فعالیت‌های مهم انجمن انتشار گزارشی مفصل درباره وضعیت ادبیات تطبیقی در فواصل ده‌ساله است. نخستین گزارش را هری لوین^۷ در سال ۱۹۶۵ نوشت و گزارش بعدی در سال ۱۹۷۵ به قلم تامس گرین^۸ نگاشته شد. پس از وقفه‌ای در دهه ۱۹۸۰، گزارش‌های بعدی به صورت مجموعه مقالات چاپ شدند.^۹ گزارش سال ۱۹۹۳ را

1. Emily Apter

2. *Against World Literature: on the Politics of Untranslatability*

3. *The Translation Zone: A New Comparative Literature*

4. David Palumbo-Liu

5. *Asian/American: Historical Crossings of a Racial Frontier*

۶. اطلاعات بیشتر درباره انجمن و همایش‌های سالانه آن در تارنمای انجمن به نشانی زیر موجود است:

<https://www.acla.org/annual-meeting>

۷. Harry Levin (۱۹۱۲-۱۹۹۴) منتقد ادبی و متخصص ادبیات تطبیقی و مدرنیسم و استاد دانشگاه هاروارد در سال‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۸۳.

۸. Thomas M. Greene (۱۹۲۶-۲۰۰۳) استاد و متخصص زبان انگلیسی و ادبیات تطبیقی دانشگاه ییل در سال‌های ۱۹۵۴ تا ۱۹۹۶.

۹. گزارش دهه ۱۹۸۰ به دلیل نارضایتی دبیر کمیته گزارش، هیچ‌گاه به چاپ نرسید.

چارلز برنهایمر^۱ نوشت و در آن بر تعامل ادبیات تطبیقی با حوزه‌های تازه‌ای چون مطالعات فرهنگی، مطالعات رسانه، و به طور کلی «گستره وسیع مطالعات ادبی معاصر» (برنهایمر ۴۷) تأکید کرد. در نسخه چاپی، علاوه بر گزارش ده صفحه‌ای برنهایمر، شانزده پاسخ از سوی برخی منتقدان و صاحب‌نظران هم اضافه شد که در یک مجموعه با عنوان *ادبیات تطبیقی در زمانه چندفرهنگی*^۲ به توسط انتشارات دانشگاه جانزهاپکینز منتشر شد. گزارش بعدی در سال ۲۰۰۶ با تمرکز بر مسئله جهانی شدن و با در نظر گرفتن انتقادات متعددی که در آن زمان ادبیات تطبیقی را (به مثابه رشته‌ای بدون تمرکز) نشانه رفته بود، به قلم گروهی از نویسندگان به سرپرستی هان ساسی^۳ نوشته و با عنوان *ادبیات تطبیقی در عصر جهانی شدن*^۴ به توسط انتشارات جانزهاپکینز منتشر شد. ساسی در این کتاب به بخشی از این انتقادات، از جمله همه‌گیری ادبیات تطبیقی در سایر دپارتمان‌های ادبی، اشاره می‌کند و نسبت به احساس بی‌نیازی به آموزش مبانی نظری این رشته هشدار می‌دهد (ساسی ۳-۴) و در عین حال تلاش می‌کند جایگاه این رشته را در عصر جهانی شدن و بمباران اطلاعات تبیین کند. و سرانجام، تازه‌ترین گزارش ده‌ساله در سال جاری با عنوان *آینده ادبیات تطبیقی*^۵ با تفاوت‌هایی چشمگیر نسبت به گزارش‌های قبلی به وسیله انتشارات راتلج منتشر شد.^۶

میزبان این دوره از همایش شهر اوترخت بود، شهری تاریخی که در قرن هفدهم و در عصر طلایی هلند مهم‌ترین شهر این کشور به شمار می‌رفت و در حال حاضر نیز چهارمین شهر بزرگ هلند و مرکز مذهبی آن است. دانشگاه اوترخت که در سال ۱۶۳۶ تأسیس شده، از بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین دانشگاه‌های اروپاست. در میان استادان و دانش‌آموختگان این دانشگاه نام چهره‌های مهمی، مانند رنه دکارت^۷ و

۱. Charles Bernheimer (۱۹۹۸-۱۹۸۸) استاد و متخصص زبان‌های رومیایی و ادبیات تطبیقی دانشگاه‌های ایالتی نیویورک (۱۹۷۰-۱۹۸۸) و پنسیلوانیا (۱۹۸۸-۱۹۹۸).

۲. *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*

۳. Haun Saussy متخصص ادبیات تطبیقی و استاد زبان‌های شرق آسیایی و ادبیات تطبیقی دانشگاه ییل

۴. *Comparative Literature in an Age of Globalization*

۵. *Futures of Comparative Literature*

۶. در بخش معرفی نمایشگاه کتاب همایش به این گزارش بیشتر می‌پردازیم.

۷. René Descartes (۱۶۵۰-۱۵۹۶) ریاضی‌دان و فیلسوف فرانسوی نامدار عصر روشنگری.

جیمز بازول^۱، به چشم می‌خورد. شهر اوترخت به دلیل سابقه فرهنگی و حضور فعال در عرصه ادبیات، از جمله چاپ و نشر کتاب و آموزش‌های ادبی، نامزد عنوان «شهر ادبیات»^۲ است و، در صورت تأیید یونسکو، این عنوان در پایان سال ۲۰۱۷ به این شهر تعلق می‌گیرد. همایش امسال، گذشته از کارگاه‌ها و سخنرانی‌های ویژه، شامل ۲۵۰ نشست بود. از ویژگی‌های ممتاز همایش‌های انجمن ادبیات تطبیقی امریکا دسته‌بندی سخنرانی‌ها در نشست‌های حدوداً دوازده‌نفری است که در جلسات دوساعته در دو یا سه روز برگزار می‌شود. نشست‌های هشت نفره یا کوچک‌تر در دو روز نخست کنفرانس برگزار می‌شوند. به این ترتیب فرصت بیشتری برای بحث و تبادل نظر در موضوع نشست وجود دارد و هر شرکت‌کننده می‌تواند به صورت پیوسته و متمرکز در یک یا چند نشست حضور یابد. در ادامه، نشست‌هایی که نگارنده در آن‌ها حضور یافته است، به طور خلاصه معرفی می‌شود.

نشست شماره ۷۳ از بخش اول: ادبیات مدرن ایران: جدال‌هایی میان خاطره و هویت^۳
این نشست به مدیریت امیر خادم، فارغ‌التحصیل دکتری ادبیات تطبیقی از دانشگاه آلبرتا و پژوهشگر پسادکتری در گروه مطالعات تمدن‌های خاورمیانه و خاور نزدیک دانشگاه تورنتو، برگزار شد. سخنرانی‌ها در این نشست بر ادبیات معاصر فارسی و مطالعات بینارشته‌ای در بررسی گونه‌های ادبی معاصر فارسی متمرکز بود. خاطره‌نویسی به عنوان سویی مهمی از ادبیات معاصر در این نشست مورد توجه قرار گرفت. به عنوان نمونه، سعیده شهنه‌پور، فارغ‌التحصیل دکتری ادبیات فارسی از دانشگاه لایدن، به بررسی خاطره‌نویسی‌های دفاع مقدس و نقش زنان در آن‌ها پرداخت و کوشید تا با بررسی سه کتاب *د/ (سیده زهرا حسینی، ۱۳۸۷)*، *دختر شینا (بهناز ضرابی‌زاده، ۱۳۹۰)*، و *من زنده‌ام*

۱. James Boswell (۱۷۴۰-۱۷۹۵) نویسنده و زندگی‌نامه‌نگار مشهور اسکاتلندی. زندگی‌نامه معروف ساموئل جانسون از آثار اوست.

۲. از سال ۲۰۰۴ تا کنون، یونسکو بیست شهر را «شهر ادبیات» معرفی کرده است. این عنوان به شهرهایی اطلاق می‌شود که علاوه بر سابقه تاریخی، فعالیت‌های مهمی در عرصه ادبیات از جمله چاپ و نشر کتاب، برگزاری جشنواره‌های ادبی، و... داشته باشند. از جمله شهرهای دارای این عنوان می‌توان به دوبلین، ملبورن، هایدلبرگ، و پراگ اشاره کرد.

3. Modern Iranian Literature: Struggles in Memory and Identity

(معصومه آباد، ۱۳۹۲) ابعاد تازه‌ای از روایت‌های دفاع مقدس را از منظر نقش و حضور زنان روشن کند. امیر خادم، مسئول سمینار، نیز در مقاله‌اش با عنوان «ژانوس^۱ دفاع مقدس: سمت‌وسوهای مقاومت در خاطرات ایرانیان از جنگ» به بررسی خاطره‌نویسی دفاع مقدس پرداخت و به جنبه‌هایی از این خاطرات که نسبت به گفتمان رسمی «دفاع مقدس» رویکردهای متفاوتی دارند، اشاره کرد. مطالعهٔ بینارشته‌ای ادبیات و روان‌شناسی موضوع سخنرانی دیگری در این نشست بود. لیلا رحیمی بهمنی، استاد ادبیات فارسی و ادبیات تطبیقی دانشگاه گوته در فرانکفورت، در سخنرانی خود با عنوان «فروغ فرخزاد و جنونش» به تلاقی ادبیات، روان‌شناسی و مطالعات جنسیت در اشعار فروغ فرخزاد پرداخت. رحیمی بهمنی با خوانش و تحلیل دقیق متن^۲ منتخبی از اشعار فرخزاد مقولاتی مانند جنون شاعری، جنون زنانگی، چندگانگی هویتی و جنون، برجسی برای کنترل و تنبیه زنان در جوامع مردسالار، و بی اعتبار کردن روایت زنان از تجربیاتشان، را در آنها بررسی کرد. «تصویرشناسی» رویکرد تطبیقی دیگری بود که در این نشست مورد توجه قرار گرفت. کنديس میکسون^۳، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی و مطالعات مذهبی دانشگاه کارولینای شمالی، در سخنرانی‌اش با عنوان «به خاطر آوردن در هر دوران: تصویر فاطمه در ادبیات پس از جنگ»^۴ با بررسی تصویر حضرت فاطمه (س) در شعر بزرگسال و همچنین کتاب‌های مصور شعر کودک پس از انقلاب اسلامی، سیمای شکل‌گرفته از حضرت فاطمه (س) را در حافظهٔ جمعی نسل‌های مختلف ایرانیان پس از انقلاب با هم مقایسه کرد.

نشست شماره ۳۳ از بخش دوم: خوانش تطبیقی ادبیات خاورمیانه^۵

مسئولان این نشست، روبرتا میکالف^۶، استاد ادبیات خاورمیانه در دانشکدهٔ زبان‌ها و ادبیات جهان دانشگاه بُستن، و سومی کیم^۷، استاد ادبیات و فرهنگ خاورمیانه در دانشگاه

۱. Janus. خدای دروازه‌ها و گذرگاه‌ها در اساطیر رومی. نام ماه ژانویه از نام او برگرفته است.

۲. close reading روشی در نقد ادبی

3. Candace Mixon

4. Remembering at Every Age: the Image of Fatima in Post-War Literatures

5. Reading Middle Eastern Literatures Comparatively

6. Roberta Micallef

7. Somy Kim

نورث ایسترن، بودند. سخنرانی‌ها در این نشست بر ادبیات خاورمیانه و خوانش بینافرهنگی و بینارشته‌ای آن متمرکز بود. در این نشست، یوهانا سلیمان^۱، استاد ادبیات عربی بخش مطالعات زبان و فرهنگ خاور نزدیک دانشگاه ایالتی اوهایو، با موضوع «الگوهای تطبیقی برای بررسی روایت‌های ادبیات معاصر عرب از مهاجرت به اروپا» سخنرانی کرد. وی در این سخنرانی به تغییر معنای «مرز» در عصر جدید در اثر عواملی همچون مهاجرت اجباری پناهجویان عرب به اروپا اشاره کرد و نشان داد این تغییر معنا چگونه بر تغییر مفهوم جوامع بشری و حتی مفهوم انسان در ادبیات معاصر تأثیر می‌گذارد. حنین عمری^۲، دانشجوی دکتری ادبیات عرب در دانشگاه لایدن، در سخنرانی خود با عنوان «خلاقیت از راه تطبیق: حسین برغوثی، محمود درویش، و مظفر النواب»، ارتباط اندیشه‌های دو شاعر فلسطینی و عراقی، محمود درویش و مظفر النواب، را با فضای فکری آثار حسین برغوثی، منتقد و شاعر فلسطینی، بررسی کرد و از این راه به ارتباط میان نقد و فرایند آفرینش ادبی پرداخت. سومی کیم در سخنرانی‌اش با عنوان «پیوند لذت زنانه در *زنان بدون مردان* شهرنوش پارس‌پور» به مقایسه داستان بلند پارس‌پور و اقتباس سینمایی از این اثر، ساخته شیرین نشاط، پرداخت. کیم با تأکید بر حذف یکی از شخصیت‌های کلیدی داستان به نام مهدخت — که جایگاه مهمی در دنیای زنانه اثر و همچنین ترسیم وجوه رئالیسم جادویی در روایت دارد — در فیلم، به دشواری بازنمایی جنبه‌های مادی لذت‌های زنانه در گفتمان فمینیستی اشاره کرد و به بررسی راهکار پارس‌پور برای غلبه بر این مشکل پرداخت.

نشست شماره ۴۵ از بخش سوم: مرزهای شعر / مرزهای سینما: بازاندیشی سینمای شاعرانه^۳ این نشست در بزرگداشت عباس کیارستمی (۱۳۱۹-۱۳۹۵)، سینماگر نامور، برگزار شد. مسئولان سمینار، حمید نفیسی، پژوهشگر سینمای ایران و خاورمیانه و استاد ارتباطات در دانشگاه نورث‌وسترن، و مازیار فریدی، دانشجوی دکترای ادبیات تطبیقی در دانشگاه نورث‌وسترن، بودند. در این سمینار، اصغر سید غراب، استاد ادبیات فارسی و رئیس بخش ایران‌شناسی دانشگاه لایدن، در سخنرانی‌اش با عنوان «شیرین کیارستمی: گفت‌وگویی با

1. Johanna Sellman

2. Haneen Omari

3. The Ends of the Poem/ The End of Cinema: Rethinking Poetic Cinema

نظامی، شاعر کلاسیک فارسی» به بررسی تطبیقی منظومه خسرو و شیرین نظامی و فیلم شیرین (۱۳۸۷) کیارستمی پرداخت. سید غراب با تمرکز بر شخصیت شیرین، که بیش از تمام عروسان شعر و ادب فارسی الگوی وفاداری، دلدادگی و ایستادگی شناخته شده است، بر این پرسش محوری متمرکز شد که «آیا شیرین کیارستمی همان شیرین نظامی است؟» وی در مقاله خود به تفاوت‌های میان فضای منظومه نظامی و داستان شیرین که در فیلم کیارستمی روایت شده است، پرداخت و کوشید خوانش و تفسیر کیارستمی را از منظومه نظامی بررسی و نکات مبهمی را روشن کند، از جمله این که چرا کیارستمی تنها عناصر ویژه‌ای از شخصیت شیرین را برجسته می‌کند و شیرین بی‌پروای نظامی را که شبانه برای دیدن دلدار خویش، تک و تنها، از ارمنستان به تیسفون می‌تازد، زنی بی‌نصیب و محبوس در زندان‌های جامعه مدرن نشان می‌دهد. نگارنده نیز در این نشست در سخنرانی خود با عنوان «زندگی، شعر و دیگر هیچ: تاریخ و واقعیت به مثابه ابزارهایی شاعرانه در داستان آنگلوپولوس و کیارستمی» رویکردهای شاعرانه کیارستمی و آنگلوپولوس^۱، فیلمساز برجسته یونانی، را مقایسه کرد و، با تمرکز بر فیلم نگاه خیره/ اولیس^۲ (۱۹۹۵) آنگلوپولوس و خانه دوست کجاست؟ (۱۳۶۵) کیارستمی، شگردهای این دو فیلمساز را برای فراتر رفتن از روایت خطی و بازنمایی واقعیت بررسی کرد و کوشید نشان دهد چگونه آنگلوپولوس، با شالوده‌شکنی مفهوم فرجام اسطوره‌ای و شکستن مرزهای زمان و حرکت دلوزی میان گذشته و آینده، تاریخ را شاعرانه می‌کند و کیارستمی، با تأثیر از زیبایی‌شناسی شعر فارسی و به خصوص با الهام از ویژگی‌های شعر مدرن مانند اشعار سهراب سپهری، مرزهای واقعیت و خیال را در می‌نوردد و «حقیقت» تازه‌ای از واقعیت به تماشاگر عرضه می‌کند.

نشست شماره ۵۲ از بخش سوم: شبکه‌های ترجمه: شعر و انتقال بینا فرهنگی^۳

در همایش انجمن ادبیات تطبیقی آمریکا همه‌ساله نشست‌هایی با همکاری کمیته‌های پژوهشی انجمن بین‌المللی ادبیات تطبیقی^۴، مانند کمیته مطالعات زنان، کمیته مطالعات مذهبی و ادبیات،

1. Theodoros Angelopoulos (1935-2012)

2. *Ulysses's Gaze*

3. Translation Networks: Poetry and Cultural Transference

۴. International Comparative Literature Association (ICLA) انجمن معتبر دیگری در حوزه ادبیات تطبیقی که

با هدف حمایت از فعالیت‌های پژوهشگران ادبیات تطبیقی در سال ۱۹۵۵ تأسیس شد و هر سه سال یک‌بار

همایشی بین‌المللی در این رشته برگزار می‌کند.

کمیتۀ مطالعات داستان‌های مصور و... برگزار می‌شود. نشست حاضر، با همکاری کمیته ترجمه پژوهی انجمن بین‌المللی ادبیات تطبیقی برگزار شد. در این نشست، جیکوب بلیکسلی^۱، مدرس و پژوهشگر مطالعات ترجمه در دانشگاه لیدز، در سخنرانی‌اش با عنوان «شبکه‌های مدرن ترجمه: انگلستان و ایتالیا»^۲، با رویکردی تازه در ترجمه پژوهی و ادبیات تطبیقی، به جای مقایسه اثر به زبان اصلی و ترجمه، به بررسی تطبیقی بافت‌های ترجمه در دو کشور انگلستان و ایتالیا در قرن بیستم و بیست‌ویکم پرداخت. وی، با بررسی فرایند ترجمه شعر به توسط ناشران مطرح انگلیسی و ایتالیایی، به سیاست‌های متفاوت ناشران دو کشور در انتخاب و اولویت‌بخشی به اشعار برگزیده برای ترجمه اشاره کرد. در این نشست همچنین بهنام میرزابابازاده فومشی، عضو پژوهشی بنیاد الکساندر فُن هومبولت^۳ و پژوهشگر پسادکتری دانشگاه دورتموند، با موضوع «چگونه گفتمان ادبی غالب قرن بیست‌ویکم در ایران تصویر شاعری امریکایی را ترجمه می‌کند؟» سخنرانی کرد. وی در این سخنرانی، با تمرکز بر موضوع کم‌تر شناخته‌شده تصویر در ترجمه و کارکرد آن در فرایند پذیرش ادبی، و با بررسی طرح روی جلد کتاب *من و الوت ویتمن/م* (برگزیده‌ای از شعرهای ویتمن به ترجمه محسن توحیدیان)، به چگونگی شکل‌گیری تصویر الوت ویتمن^۴ در ایران پرداخت و نقش گفتمان ادبیات عرفانی را در شکل‌گیری این تصویر نشان داد.

فهرستی از برخی از نشست‌ها و کارگاه‌های برگزیده^۵

نشست شماره ۶ بخش دوم: جهان‌میهنی^۶

مسئول نشست: پلین کیوارک، دانشجوی دکتری دانشگاه ییل

1. Jacob Blakesly

2. Modern Poetry Translation Networks: England and Italy

۳. Alexander von Humboldt (۱۷۶۹-۱۸۵۹) دانشمند بزرگ آلمانی قرن‌های هجدهم و نوزدهم و بنیان‌گذار جغرافیای نوین. بنیاد فعلی که به نام این دانشمند نام‌گذاری شده است، در سال ۱۹۵۳ با هدف تقویت همکاری دانشمندان و پژوهشگران آلمانی با پژوهشگران برجسته دیگر کشورها تأسیس شد. اطلاعات بیشتر درباره اهداف بنیاد و بورسیه‌های ارائه شده در آن در وبگاه بنیاد به نشانی زیر موجود است:

<https://www.humboldt-foundation.de/web/home.html>

۴. Walt Whitman (۱۸۱۹-۱۸۹۲) شاعر مدرن امریکایی و پدیدآورنده شعر آزاد این کشور.

۵. به دلیل کمبود فضا از درج عناوین نشست‌ها و مقاله‌ها به انگلیسی در این بخش پرهیز می‌شود. علاقه‌مندان می‌توانند اطلاعات نشست‌ها را به زبان انگلیسی در برنامه همایش در وبگاه انجمن به نشانی زیر ملاحظه کنند:

https://www.acla.org/sites/default/files/files/ACLA_Full_Program_Guide_2017_Reduced.pdf

6. Cosmopolitanism

- «انتشار متن و جهان‌میهنی»، هلنا بیوسچو، استاد ادبیات تطبیقی دانشگاه لیسبون؛
- «شنیدن و درک آن‌چه درک ناشدنی است: تعیین جایگاه گویش محلی در گفتمان ادبی جهان‌وطنی»، مارک ریکنباخ، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه شهری نیویورک؛
- «اینک جهان‌میهنی: وقتی آن‌چه محلی است، جهانی می‌شود»، کوئل بانرجی، دانشجوی دکتری مطالعات تطبیقی گفتمان و جامعه دانشگاه مینه‌سوتا.

نشست شماره ۱۶ بخش دوم: نگاه کردن از چشم جانوران: تخیل، تقلید، بوئیقای حیات وحش^۱

- مسئول نشست: کری دریسکول، استاد ادبیات تطبیقی دانشگاه اوترخت
- «خرس رقصنده: حیوانیت^۲ و هنر در اشعار ییدیش»، آنا النا تورس، پژوهشگر پسادکتری ادبیات یهودی در دپارتمان ادبیات تطبیقی دانشگاه شیکاگو؛
 - «نیستم من، مگسی چون تو؟^۳ تقلید شاعرانه و ریخت‌جانوری»، بنجامین وستوود، دانشجوی دکتری ادبیات انگلیسی دانشگاه آکسفرد؛
 - «تقلید هم‌راستا: استعاره‌های انسان/حیوان در عمل». کلیر چینری، استاد هنرهای زیبا در دانشگاه آکسفرد بروکز.

نشست شماره ۲۷ بخش دوم: محلی کردن ادبیات جهان: تکثر زبانی، مقاومت، و ادبیات بین‌الملل

- مسئول نشست: نیلام سریواستاوا، استاد ادبیات تطبیقی و ادبیات پسااستعماری دانشگاه نیوکاسل
- «از ترجمه مقاومت تا مقاومت به ترجمه: پذیرش ادبیات هندی مدرن در چین پس از ۱۹۴۹»، یان جیا، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی هند و چین، دانشگاه سواز لندن؛
 - «ترجمه دشوار: میان انگلیسی و ایتالیایی»، تام لانگلی، مدرس ادبیات تطبیقی کالج کینگ در لندن؛

1. Zoopoetics
2. Animality

۳. از شعر «مگس»، سروده ویلیام بلیک، شاعر انگلیسی، که در سال ۱۷۹۴ در مجموعه ترانه‌های معصومیت و تجربه چاپ شد.

- «بررسی زبان بومی مقاومت در امپراطوری زبان فرانسه»، روث بوش، استاد زبان فرانسه و ادبیات آفریقا در دانشگاه بریستول؛
- «ادبیات آفریقا، برون‌گرایی و فرم: مجلات کوچک، شبکه‌های ادبی و مکان‌نگاری‌های جایگزین برای ادبیات جهان در قرن بیست و یکم»، مدهو کریشنن، استاد ادبیات پسااستعماری دانشگاه بریستول.

نشست شماره ۵۹ بخش دوم: آینده اکنون است: نویسندگی در جایگاه جهانی و آینده خلاق

- مسئولان نشست: امیلی اسپیرز، مدرس ادبیات و آینده‌پژوهی در دانشگاه لنکستر؛ تویاس بوئس، استاد ادبیات آلمانی دانشگاه نتردام؛ و ربکا براون، استاد زبان‌های معاصر و آینده‌پژوهی در دانشگاه لنکستر
- «خلق آینده: مسائل دشوار و راه‌حل‌های ادبی‌شان»، امیلی اسپیرز، دانشگاه لنکستر؛
 - «آینده‌آبی: آب در ادبیات گمانه‌زن^۱ معاصر»، کیرا رُز، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه پرینستن؛
 - «کنار آمدن با آینده: نگاهی به ویران‌شهرهای اخیر آلمانی»، اینگو کورنیلز، استاد ادبیات آلمانی دانشگاه لیدز؛
 - «قابلیت‌های روایت در ادبیات عرب اواخر قرن بیستم»، آدام اسپانوز، فارغ‌التحصیل دکتری ادبیات تطبیقی از دانشگاه نیویورک؛
 - «جهان آینده نویسنده»، ربکا براون، دانشگاه لنکستر.

نشست شماره ۱ بخش سوم: ترجمه خودمان به خودمان: وجود اجتماعی و ادبی

- مسئول نشست: آنوپاما موهان، استاد ادبیات پسااستعماری دانشگاه پرزیدنسی
- «ترجمه و شکل‌گیری آثار فاخر ادبیات جهان»، لینشان جیانگ، دانشجوی دکتری مطالعات بینارشته‌ای ادبیات و ترجمه دانشگاه کالیفرنیا در سانتا باربارا؛
 - «ترجمه خود و (عدم) توضیح دیگری: سفرهای شاعرانه-بومی هوبرت فیخته»، یان کونل، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه هاروارد؛

1. Speculative fiction
2. Dystopia

- «داستان و علم یا داستان به عنوان علم: بررسی کتاب آمیتاو گوش^۱ با عنوان اختلال بزرگ». گیتا گاناپاتی-دوره^۲، استاد ادبیات هند و پسااستعمار دانشگاه پاریس.

نشست شماره ۲۱ بخش سوم: از ادبیات تطبیقی تا سینمای تطبیقی

- مسئول نشست: رینی مهتا، استاد سینمای هند و نقد پسااستعماری دانشگاه ایلینوی
- «تکنیک‌های آلمانی در هالیوود دهه ۱۹۲۰»، کاترینا لوف، استاد مطالعات سینما در دانشگاه ماساچوست بوسطن؛
 - «سینمای صامت میان صنعت سینمای ملی و بازارهای جهانی»، جولی آلن، استاد هنر و ادبیات تطبیقی، دانشگاه بریگم یانگ؛
 - «شکستن هژمونی: تابعیت ترافرنگی عرب-امریکایی در سینمای مصر»، ولید مهدی، استاد روابط فرهنگی عرب-امریکایی دانشگاه اوکلاهما؛
 - «فیلم جنوبی، اثر ژان رنوار: نگاه یک فرانسوی به مردانگی و مالکیت زمین در جنوب امریکا»، آلیس کراون، استاد ادبیات تطبیقی و سینما و رئیس بخش فیلم‌شناسی دانشگاه امریکایی پاریس.

نشست شماره ۳۸ بخش سوم: فرهنگ و ادبیات پسااستعماری زیر ذره‌بین ادبیات تطبیقی

- مسئول نشست: داروین تسن، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا
- «به سوی زمان‌مندی تطبیقی پساسوسیالیستی»، داروین تسن، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا؛
 - «محو شدن ملت: نمادگرایی فرهنگ انقلابی در هنر هنگ‌کنگ»، جنیفر دوروثی لی، استاد تاریخ و نقد هنر در مؤسسه هنر شیکاگو؛
 - «پاییز ملت‌ها^۳ در بافت پساسوسیالیستی»، ویکتوریا لوباسکو، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا.

۱. Amitav Ghosh (۱۹۵۶) نویسنده هندی تبار رمان‌های تاریخی و پسامدرن.

۲. Geetha Ganapathy-Dore

۳. اصطلاحی در توصیف دوره‌ای از انقلاب‌ها (اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰) که منجر به فروپاشی حکومت‌های کمونیستی در اروپای مرکزی و شرقی شد.

نشست شماره ۷ بخش چهارم: ادبیات کودکان، فراتر از مرزها

مسئولان نشست: ملک اورتاباشی، استاد ادبیات جهان دانشگاه سیمون فریزر، وانسا جوزن، مدرس ادبیات انگلیسی و ادبیات کودک دانشگاه آنتورپ

- «اقتباس، ترجمه، و نویسندگی جمعی: قصه‌های پریان به مثابه ادبیات جهان»، تگان رالی، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه کالیفرنیا در سانتا باربارا؛
- «تغییر شکل امپراتوری‌ها: تجارت برده در افریقای شرقی در داستان‌های ماجراجویانه نوجوانان انگلیس و هلند از دهه ۱۸۷۰»، نانا هولتسنایدر، دانشجوی دکتری ادبیات تطبیقی دانشگاه شیکاگو؛
- «تقویت درک بینافرهنگی از طریق کتاب‌های کودکان در ادبیات کودک معاصر هلند»، سارا فان دن بوش، استاد ادبیات و مطالعات فرهنگی دانشگاه تیلبورگ هلند؛
- «کیتارا هاکوشو^۱: شعر، تعلیم و تربیت، و رسانه‌های جدید»، جوئل تپاز، دانشجوی دکتری ادبیات ژاپنی، دانشگاه هاروارد.

نمایشگاه کتاب

از برنامه‌های جانبی همایش، برگزاری نمایشگاه کتاب در یکی از ساختمان‌های دانشگاه اوترخت در مرکز شهر بود. در این نمایشگاه ناشران مطرحی چون راتلج، کمبریج، و بریل تازه‌های خود را در حوزه ادبیات تطبیقی عرضه کردند. همچنین نویسندگان برخی از این کتاب‌ها در جلساتی با شرکت‌کنندگان همایش به بحث و گفت‌وگو پرداختند. در کنار کتاب‌هایی همچون *معرفی ادبیات تطبیقی: جریان‌ها و کاربست‌های نو^۲ به قلم سزار دومینگز^۳*، هان ساسی، و داریو ولانووا^۴، همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، امسال راتلج کتاب مهم دیگری نیز در نمایشگاه عرضه کرد: گزارش ده‌ساله انجمن ادبیات تطبیقی امریکا از وضعیت این دانش، که با عنوان *آینده ادبیات تطبیقی زیر نظر اورسولا هایز^۵* تهیه شده

۱. Hakushu Kitahara (۱۸۸۵-۱۹۴۲) شاعر ژاپنی و از چهره‌های برجسته ادبیات مدرن ژاپن

2. *Introducing Comparative Literature: New Trends and Applications* (2015)

۳. Cesar Dominguez استاد و پژوهشگر ادبیات تطبیقی دانشگاه سانتیاگو

۴. Dario Villanueva منتقد ادبی اسپانیایی و استاد ادبیات تطبیقی دانشگاه سانتیاگو

۵. Ursula K. Heise منتقد و پژوهشگر مطالعات بینارشته‌ای ادبیات و محیط زیست و استاد بخش ادبیات انگلیسی دانشگاه کالیفرنیا در لس آنجلس

است. از تفاوت‌های عمده این مجموعه با گزارش‌های پیشین، تنوع بی‌نظیر جغرافیایی، زبانی و زمینه‌های پژوهشی نویسندگان است. برخلاف سایر گزارش‌ها، می‌توان مجموعه فعلی را نتیجه یک هم‌اندیشی جهانی دانست. هیئت نه‌نفره دبیران این گزارش، برای تشویق پژوهشگران ادبیات تطبیقی به مشارکت هر چه بیشتر، وبگاه^۱ جداگانه‌ای را برای گزارش راه‌اندازی کردند و ساختارهای متنوعی را برای ارائه مقاله پیشنهاد دادند. از مقالات کوتاه یک صفحه‌ای تا مقالات رسمی بلند و مصاحبه با چهره‌های مطرح ادبیات تطبیقی در کتاب دیده می‌شود. کتاب به هفت بخش موضوعی تقسیم شده است: ۱. آینده ادبیات تطبیقی؛ ۲. نظریه‌ها، تاریخچه‌ها، روش‌ها؛ ۳. جهان‌ها؛ ۴. نواحی و مناطق؛ ۵. زبان‌ها، زبان‌های بومی، ترجمه؛ ۶. رسانه؛ ۷. فراتر از انسان. تنوع موضوعی مقاله‌ها و پرداختن به حوزه‌ها و رشته‌هایی چون حقوق بشر، هوا و فضا، جانورشناسی، شهرسازی، علم تغذیه، و... و همچنین تنوع رسانه‌ای (تهیه گزارش به صورت چاپی و در فضای وب)، خود گویای وضعیت و جایگاه امروز ادبیات تطبیقی است. به گفته‌های سرپرست گزارش، «امروز، نه مطالعات ادبی به طور کلی و نه ادبیات تطبیقی به طور خاص را نمی‌توان چیزی جز مجموعه بی‌کرانی از رویکردهای نظری و تحلیلی به مسائلی در حوزه زبان‌ها، ادبیات‌ها و رسانه‌ها در نظر گرفت» (۲). گردآورندگان گزارش با این ساختار نو قصد دارند وضعیت ادبیات تطبیقی کنونی را در شبکه‌ای از دانش‌های بینارشته‌ای نشان دهند.^۲

سخن پایانی

با نگاهی هرچند گذرا به این همایش و همایش‌های بزرگ دیگری چون همایش سه‌سالانه انجمن بین‌المللی ادبیات تطبیقی، به اهمیت ادبیات تطبیقی به عنوان رشته‌ای علمی در دانشگاه‌ها و محافل علمی سطح اول دنیا و تربیت دانشجو با برنامه‌های منسجم آموزشی در آن پی می‌بریم. با وجود صداهایی که از این سو و آن سو، پایان و رکود این رشته را پیش‌بینی می‌کردند، ادبیات تطبیقی، همان‌طور که از این همایش و عنوان‌ها و موضوعات پژوهش‌ها پیداست، با هماهنگ کردن خود با تازه‌ترین تحولات

1. <https://stateofthediscipline.acla.org/>

۲. نگارنده در حال تهیه مطلبی در معرفی و نقد این کتاب است.

در نقد و نظریه، و با معرفی خود به عنوان پل ارتباطی میان تمامی رشته‌های علوم، اعم از انسانی و غیر آن، همچنان پویا به حیات خود ادامه می‌دهد.

منابع

انوشیروانی، علیرضا. «ضرورت ادبیات تطبیقی در ایران». *ادبیات تطبیقی* (فرهنگستان زبان و ادب فارسی). ۱/۱. (بهار ۱۳۸۹): ۶-۳۸.

Bernheimer, Charles. "The Bernheimer Report, 1993: Comparative Literature at the Turn of the Century". *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*. Ed. Charles Bernheimer. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995. pp. 39-48.

Heise, Ursula K. "Introduction". *Futures of Comparative Literature*. Ed. Ursula K. Heise. Oxon: Routledge, 2017.

Saussy, Haun. "Exquisite Cadavers Stitched from Fresh Nightmares". *Comparative Literature in an Age of Globalization*. Ed. Haun Saussy. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006. pp. 3-42.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی